

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1977/112

Karar Sayısı:1977/128

Karar Günü:20/10/1977

Resmi Gazete tarih/sayı:2.2.1978/16188

İtiraz yoluna başvuran : Şenkaya Sulh Ceza Mahkemesi.

İtirazın konusu : 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 16/6/1936 günlü, 3006 sayılı Kanunla değişik 326. maddesinin birinci fıkrası hükmünün, Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istenmiştir.

I- OLAY:

Mahkemece; sanığın, 6831 sayılı Orman Kanununun 108/1, maddesine göre cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar Yargıtay özel Dairesince bozulmuş, mahkeme önceki kararında direnmiştir. "Direnme" kararının, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca bozulması üzerine, mahkeme, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararma uyma zorunluluğunu koyan değişik 326. maddesinin birinci fıkrasının, Anayasa'nın 132. maddesine aykırı bulunduğu kanısına vararak, bu konuda bir karar verilmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

III- METİNLER:

1- İtirazın konusu yasa kuralı:

4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 16/6/1936 günlü, 3006 sayılı Kanunla değişik 326. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Temyiz Mahkemesinden verilen bozma kararına Mahkemelerin ısrar hakları vardır. İsrar üzerine Temyiz Ceza Umumi Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir."

2- Anayasa Kuralları:

Anayasa'nın konu ile ilgili 7., 31/2, 132/1, 2. ve 139/1. maddeleri aşağıya alınmıştır.

"Madde 7- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

"Madde 31/2- Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

"Madde -32/1,2- Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlarına göre hüküm verirler.

Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz."

"Madde 139/1- Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir. Kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar."

IV- İLK İNCELEME:

Esas Sayısı:1977/112
Karar Sayısı:1977/128

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15. maddesi uyarınca 22/9/1977 gününde; Kani Vrana, Şevket Müftügil, Ziya Önel, Abdullah Üner, Ahmet Koçak, Sekip Çopuroğlu, Fahrettin Uluç, Muhittin Gürün, Lûtfi Ömerbaş, Ahmet Erdoğan, Hasan Gürsel, Ahmet Salih Cebi, Âdil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında şu konu üzererde durulmuştur:

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun değişik 326. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrası, birbirinden farklı hükümleri içeren iki tümceden oluşmaktadır. Bu tümcelerin ilkinde; "Temyiz Mahkemesinden verilen bozma kararına mahkemelerin ısrar hakları vardır." denilmektedir. İtirazcı mahkemenin elindeki işin bu tümce hükmü ile ilgisi yoktur. Çünkü mahkeme direnme yoluna başvurmuş, ancak karar Yargıtay Ceza Genel Kurulunca bozulmuştur. Böylece dava daha önce direnme evresinden geçmiş bulunduğu göre, direnme hakkının varlığına ilişkin hükmün davanın bundan sonraki evresinde artık uygulanma yeri kalmamıştır.

"İsrar üzerine Temyiz Umumi Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir." biçimindeki ikinci tümce hükmüne gelince; davada bu kuralın uygulanması zorunludur. Çünkü mahkeme, sözü geçen kuralı uygulayarak Ceza Genel Kurulunun verdiği bozma kararına uymak ve yargılamayı bu karar doğrultusunda sonuçlandırmak durumundadır. Böyle olunca Anayasa'ya uygunluk denetiminin, itiraz konusu fıkranın ikinci tümcesinde yer alan hükümle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

Böylece yapılan ilk inceleme sonunda verilen karar şöyledir :

"Dosyanın eksik bulunmadığından esasın 4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 16/6/1936 günlü, 3006 sayılı Kanunla değişik 326. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "İsrar üzerine Temyiz Ceza Umumi Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir." hükmü ile sınırlı olarak incelenmesine,

22/9/1977 gününde oybirliğiyle karar verildi."

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Şenkaya Sulh Ceza Mahkemesinin 15/7/1977 günlü gerekçeli karar ve ekleri, iptali istenen yasa kuralı, ilgili Anayasa kuralları, bunlara ilişkin gerekçeler ve konu ile ilgili öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Anayasa'nın 132. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları, hâkimlerin görevlerinde bağımsızlığı; Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm vermelerini ve herhangi bir organ, makam, merci veya kişinin yargı yetkisinin kullanılmasında hâkimlerin işlerine karışmamasını ve onlar üzerinde herhangi bir biçimde etkili olmamasını öngörür.

Mahkeme, itiraz konusu hükmün, Anayasa'nın bu maddesindeki ilkelere aykırı olarak mahkemelerin bağımsızlığını zedelediğini ve hâkimi vicdanî kanısına aykırı karar vermeğe zorladığını ileri sürmektedir. Bu görüşün yerinde olup olmadığını saptamak için Yargıtay'ın niteliği, görevi ve bundan başka Anayasa'nın 132. maddesinin sözü edilen hükümlerinin kanun yollarını yasaklayıp yasaklamadığı yönü üzerinde durulması gerekir.

Anayasa'nın 139. maddesinin birinci fıkrası hükmü şöyledir:

"Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir."

Hâkimler de her insan gibi yanılabilirlerinden kimi kararları, usul ve kanuna aykırı düşebilir, karar taraflar için doyurucu olmayabilir. Bu durum, mahkeme kararlarına karşı

Esas Sayısı:1977/112
Karar Sayısı:1977/128

mahkemenin kendisine veya başka bir mahkemeye başvurarak bu kararların yeniden incelettirilmesi, bunlardan yanlış olanların bozulması, doğru olanların da doğru olduklarının belirtilmesi ve bunun sonucu olarak doğru kararlar üzerindeki yanlışlık kuşkusunun ortadan kaldırılması zorunluğunu doğurmaktadır. Yargıtay, her şeyden önce, bu zorunluğu karşılamak ereği ile ve özel kanunla kurulmuştur. Anayasa da bu niteliğini belirleyerek Yargıtay'ı Anayasa Kurumları arasına almıştır. Bundan başka Yargıtay, ülkede içtihat birliğini de gerçekleştirmektedir; hâkimlerin belli olaylarda uyguladıkları yasaları ve öbür hukuk kurallarının kendi kanılarına göre başka biçimde yorumlamaları mümkün olduğundan, mahkemelerden benzeri olaylarda verilecek kararlar arasında çelişkiler doğabilmekte ve bu çelişkiler Anayasa'nın 12. maddesi ile tanınan kanun önünde eşitlik ilkesini zedelemekte ve bundan ötürü içtihatlar arasında birlik sağlanması da zorunlu bulunmaktadır.

Yargıtay'ın gerek alt mahkemelerin verdikleri kararları denetleme, gerek hukuk kurallarının yorumlanmasında birliği gerçekleştirme görevlerini yapabilmesi için verdiği kararların mahkemeleri bağlayıcı nitelikte olması gerekir. Gerçekten, Yargıtay kararlarına bağlayıcı nitelik tanınmayacak olursa, Yargıtay görüşünün benimsenmesi mahkemelerin iradesine bağlı kalacaktır ve Yargıtay'ın durumu danışma yoluyla karar veren bir yer olmaktan ileri gitmeyecektir .Oysa Anayasa'nın az yukarıda sözü edilen 139. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Yargıtay, adliye mahkemelerinden verilmiş kararların ve hükümlerin son inceleme yeridir. Başka deyimle, bu kararları ve hükümleri inceleyerek denetleyecek ve uygulamalarda görüş birliğini gerçekleştirecek bir yüksek mahkemedir; bir danışma yeri değildir.

Kaldı ki Anayasa'nın 132. maddesi, kanun yollarına başvurmayı ve bir mahkeme kararının başka bir hâkim veya mahkemece incelenmesini engelleyici bir hüküm de koymuş değildir. Bu maddenin öngördüğü bağımsızlığın ereği, herhangi bir işi veya davayı tek bir hâkime veya tek bir mahkemeye gördürüp, yalnızca o hâkim veya o mahkemenin kanısına göre hükme bağlatmak olmayıp, yargı işlerinin dışarıdan gelecek etkilerden uzak ve yalnız hukukî ölçülere göre değerlendirilip hükme bağlanmasını sağlamaktır. Bu bakımdan, verilen kararların veya hükümlerin, Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygunluğunu güvenlik altına almak üzere bir işin veya davanın, başka bir hâkim veya mahkemeye incelettirilmesini ve o hâkim veya mahkemenin kararının ilk hâkim veya mahkeme için bağlayıcı olmasını öngören bir kanun hükmü, Anayasa'nın sözü edilen maddesindeki bağımsızlık ilkesine aykırı sayılmaz; tersine bu madde hükmü, hâkimleri Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun karar ve hüküm vermekle ödevli kılan kuralın gerçekten uygulanmasına yönelik bir tedbir niteliğini gösterir. Böyle bir kanun hükmü, ayrıca mahkemelerin kuruluş ve işleyişleriyle, yargılama usullerinin kanunla belli edileceğini öngören Anayasa'nın 136. maddesine de uygundur.

Yukarıdaki açıklamalar, itiraz konusu hükmün, Anayasa'nın, Yargıtay'ın görevlerini belirten 139. maddesine, mahkemelerin bağımsızlığını belirten 132. maddesine aykırı bir yönü bulunmadığını yeterince göstermektedir.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme gerekçeli kararında Anayasa'nın yalnız 132. maddesi üzerinde durmuş ise de, Anayasa Mahkemesi, 44 sayılı Yasanın 28. maddesinin birinci fıkrası uyarınca Anayasa'ya uygunluk denetiminde ilgililerin dayandığı Anayasa kuralı ve ileri sürülen gerekçeler ile sınırlı bir inceleme yapmak durumunda olmadığından, itiraz konusu kuralın Anayasa'nın konu ile ilgili görülen 7. ve 31, maddelerine uygun olup olmadığı sorunu üzerinde de durulmuştur.

Anayasa'nın 7. maddesinde "Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır." denilmektedir, itiraz konusu hüküm, direnme kararının bozulmasına ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararına, mahkemenin uyma zorunluğunu koymaktadır. Gerek bozma

Esas Sayısı:1977/112
Karar Sayısı:1977/128

kararından önceki ve gerek sonraki evrede yargı yetkisini davaya bakan bağımsız mahkeme kullanacaktır. Bu nedenle ortada yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağını belirten Anayasa'nın 7. maddesine aykırı bir yön de yoktur.

Anayasa'nın 31. maddesinin ikinci fıkrasında (Hiç bir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.) kuralı yer almıştır. Bu kuralın ereği; mahkemelerin yetkileri içindeki davaları çözmekten kaçınmayacaklarını kurala bağlayarak hak arama özgürlüğünü güvence altına almaktır. Direnme üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen karara uyma zorunluğu, bu güvencenin güçlenmesini sağlayan bir kuraldır. Bu duruma göre itiraz konusu hüküm, Anayasa'nın 31. maddesinin ikinci fıkrası kuralına da aykırı değildir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle itirazın reddi gerekir.

VI- SONUÇ :

4/4/1929 günlü, 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 16/6/1936 günlü, 3006 sayılı Yasa ile değişik 326 maddesinin birinci fıkrasında yer alan : "Israr üzerine Temyiz Ceza Umumi Heyetinden verilen kararlara uymak mecburidir." yolundaki hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına, bu hükmeye yönelen itirazın reddine,

20/10/1977 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan
Kâni Vrana

Başkanvekili
Şevket Müftügil

Üye
Halit Zarbun

Üye
Ziya Önel

Üye
Abdullah Üner

Üye
Şekip Çopuroğlu

Üye
Fahrettin Uluç

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet Erdoğan

Üye
Hasan Gürsel

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O.
Akçakayalıoğlu

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu